

Israël en de Palestijnen

Tekst: Jos Aarnoudse

(20 december 2023)

Het kon natuurlijk niet uitblijven. Van twee kanten worden je nieren geproefd. Jij bent toch een dominee van die kerk die zich 'onopgeefbaar verbonden' weet 'met het volk Israël' ¹. Ben je dan ook zo'n 'christen voor Israël', die de staat Israël door dik en dun steunt en al de Israëliëse propaganda slikt als zoete koek? En anderzijds: jij bent toch actief binnen GroenLinks-PvdA (eigenlijk PvdA). Nu lees en zie ik vertegenwoordigers van die partij vergelijkingen maken of vergelijkingen bijvallen van wat er nu in Gaza gebeurt met de Holocaust, alsof Joden zelf nu nazi's zijn geworden. Terwijl het over de rol van Hamas en de terreuraanslag van 7 oktober helemaal niet meer gaat. Sta jij daar achter? Een kluwen van gezichtspunten, analyses, emoties, feiten en fabels dient zich aan. Waar te beginnen?

Onopgeefbare verbondenheid met het volk Israël?

Eerst maar even die 'onopgeefbare verbondenheid met het volk Israël'. Als je familie van elkaar bent, is dat een feit. Dat wil niet zeggen dat je dan ook altijd op goede voet leeft met je familie, dan wel dat je alles wat die familie doet kritiekloos accepteert.

Dat de Kerk gedurende twintig eeuwen veelal niet op goede voet heeft geleefd met het levende Jodendom, is een *understatement* van de hoogste soort. Op zijn minst kun je zeggen dat het breed in Europa (Oost en West) aanwezige godsdienstige antisemitisme een voedingsbodemploeg was voor het racistisch ingestoken antisemitisme van de Duitse nationaal-socialisten, dat leidde tot de systematische poging alle Joden van Europese bodem uit te roeien.

Na deze surrealistische catastrofe kwam er in grote delen van de christelijke kerken een herbezinning op gang op haar relatie met het Jodendom in al zijn verscheidenheid. Meer dan ooit werd duidelijk dat het Jodendom niet zomaar 'een andere religie' was, maar familie. Tegelijk daalde het besef in dat de Holocaust zich had afgespeeld in het hart van 'christelijk' Europa. De herinneringscultuur die dit opleverde, werd en wordt gedreven door 'dit nooit weer!'. Ook werd het idee breed gesteund dat Joden een eigen soevereine staat moesten kunnen oprichten, om die te kunnen gebruiken als vluchtheuvel van zelf te verzekeren veiligheid voor alle bedreigde Joden, waar ook ter wereld. Die staat kwam er ook. Waar en hoe, daar is meer over te zeggen, maar het feit dat die er kwam, maakt het spreken over 'het volk Israël', zoals in de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland, gecompliceerd.

Het 'volk Israël' in die kerkorde is een theologische kwalificatie, die eerder ziet op het levende Jodendom in het algemeen dan op de staat Israël. Niet dat de staat Israël er niets mee te maken heeft. Zeker wel. Zij is een onderdeel in de levende ontwikkeling van de Joodse geschiedenis vanaf 1948. Maar in ieder geval betekent 'onopgeefbare verbondenheid met het volk Israël' voor mij nog niet een onopgeefbare verbondenheid met de staat Israël, laat staan met de actuele politiek binnen en vanuit deze staat.

Desondanks gaat het wel degelijk om een verbondenheid. Ondanks alle ernstige kritiek die ik heb op jarenlange Israëliëse politiek en op het huidige optreden van de staat Israël in Gaza, doet dat niks af aan de godsdienstig gemotiveerde verbondenheid, behalve dat juist die objectieve verbondenheid extra pijn doet. Het is pijnlijk om 'broeders (en zusters) van hetzelfde huis' zo te zien lijden enerzijds (7 oktober, gijzelaars) maar ook zo te zien optreden en te zien oorlog voeren anderzijds (Gaza, Westbank).

Kritiek op Israël en antisemitisme

Waar ik achter sta is ernstige kritiek op het militaire optreden van de staat Israël in de Gazastrook na 7 oktober 2023. Waar ik ook achter sta is ernstige kritiek op de jarenlange machtspolitiek om daarmee te pogen voor Joodse inwoners en buitenlandse toeristen een zekere mate van stabiliteit af te dwingen, zonder enige politieke bereidheid te tonen om te komen tot een meer duurzame oplossing van het vraagstuk van vreedzame coëxistentie van Joden en Arabieren/Palestijnen in

¹ Kerkorde Protestantse Kerk in Nederland, artikel I, sub 7.

hetzelfde territorium. Waar ik ook achter sta is ernstige kritiek op het beleid van Israël om doorgaande Joodse kolonisatie in gebieden op de westelijke Jordanoever te gedogen, aan te moedigen en te begeleiden met repressieve militaire beveiliging richting Palestijnse inwoners.

Bovenstaande ernstige kritiek heeft morele componenten (ondanks retorisch witwassen is overduidelijk dat macht gaat boven recht) en strategische componenten. De manier waarop militair machtsvertoon en repressie leidraad zijn in de veiligheidspolitiek van de staat Israël, kan niet anders dan op de langere termijn contra-productief werken.

Wat ik verre van mij werp is de al te makkelijke vereenzelviging van kritiek op de staat, de samenleving en de politiek van Israël met antisemitisme, of precieser met Jodenhaat. Ik zeg niet dat dat niet in elkaar kan overlopen, zeker wel. Maar, ondanks het feit dat Europeanen en christenen, zoals ik er één ben, gezien de geschiedenis, misschien niet de eerst aangewezenen zijn om kritiek te uiten op de Israëlische (veiligheids)politiek, wil dat niet zeggen, dat de geschiedenis een vrijbrief geeft tot onbegrensd optreden. Dat moet zakelijk kunnen worden beoordeeld, juist door politieke en militaire 'bondgenoten' en door belanghebbenden. Of we het eerste nog zijn, staat wat mij betreft ter discussie (hetgeen dus iets anders is dan de godsdienstig gemotiveerde onopgeefbare verbondenheid met het Jodendom in het algemeen, waarin ik mij als christen weet).

Dat we het tweede zijn (belanghebbenden) staat wat mij betreft buiten kijf. Het Midden-Oosten ligt naast Europa. In onze samenlevingen wonen Joodse minderheden en (grotere) islamitische minderheden, die zich door de geschiedenis van de afgelopen decennia alleen maar meer hebben gesolidariseerd met de Palestijnse zaak. Kortom, Europa heeft het grootste belang bij een détente, en bij een oplossing van het vraagstuk van vreedzame coëxistentie in hetzelfde territorium. Olie op het vuur is dan niet de meest wijze politiek op langere termijn. Overigens zijn er ook genoeg Joodse stemmen wereldwijd die op vergelijkbare manier kritisch zijn over de politiek en het optreden van de staat Israël. Tegelijk is het begrijpelijk dat na een grootschalige terroristische actie, zoals uitgevoerd in de naam van Hamas op 7 oktober 2023, de rijen in Israël zelf zich weer een tijdje sluiten, wat niet wegneemt, dat ook in Israël zelf onder de Joodse bevolking er heel verschillend gedacht wordt over de jarenlange politiek onder leiding van premier Netanyahu.

Ook ten aanzien van antisemitisme en Jodenhaat zelf wil ik toch ook nog wel een kanttekening plaatsen. Ik vraag mij af of alles wel over dezelfde kam geschoren kan worden, en dus in verband gebracht dient te worden met Holocaust (de uitdrukkelijke en ideologische verankerde wil tot complete genocide). Wie een heel jong leven niet beter weet dan dat het vol is van intimidatie en repressie door een machtig apparaat waarvan de afzonder de Joodse staat is, en zich daardoor anti-Joods uitlaat en anti-Joods opstelt, is dat te vergelijken met de virulente Jodenhaat waar de Europese geschiedenis vol van was, zonder dat er ook maar enige dreiging van Joden uitging? Is dan vol te houden dat 'ten diepste' deze Jodenhaat haat tegen de God van Israël is, zodat het ook nog eens een religieuze lading krijgt? Zeker, ik zie ook wel dat de ervaringen van jonge (en inmiddels ouder geworden) Palestijnen wel degelijk door aanjagers en ophitsers (zoals Hamas en Hezbollah) verbonden worden aan genocidaal getint antisemitisme (zodat een leus als '*from the River to the Sea, Palestine will be free*' meer dan als 'onschuldig' kan worden beschouwd ²) en dat alle antisemitische narratieven die al eeuwen de ronde doen opnieuw (soms geactualiseerd) in stelling worden gebracht, maar enige nuchterheid is wel geboden in dezen.

Buitenproportionele reactie Israël genocide?

Maar nu Hamas en de Palestijnen. Wat vind je dan van wat er vanaf oktober 2023 gebeurt in Gaza? Is dat niet ook een vorm van genocide, maar dan door het IDF, het Israëlische leger? Ondanks het feit dat ik kan instemmen met de gedachte dat de staat Israël het recht heeft zichzelf te verdedigen tegen gewelddadige acties en ook inspanningen mag plegen om daders van terreuraanslagen op te sporen en te berechten, was mij al snel duidelijk dat de operaties die men zich in Israël voorstelde buitenproportioneel en verwoestend zouden zijn, in allerlei opzicht, en volstrekt verwerpelijk.

De aanslag van 7 oktober en het nemen van gijzelaars waren afschuwelijk. Deze Hamas-actie moet in alle toonaarden veroordeeld blijven. Tegelijk heeft Israël zelf op dat moment zijn eigen burgers niet voldoende kunnen beschermen. Nu moet een enorm machtsvertoon dit compenseren, vanuit een militaire logica die uitgaat van het compleet ontmantelen van de militaire infrastructuur van Hamas in het Gazagebied, terwijl daar samengepakt meer dan 2 miljoen mensen domicilie houden.

² Vgl: ['From the river to the sea...': wat betekent het en waarom maakt het zoveel los? \(nos.nl\)](#)

Inmiddels zijn bijna 20.000 mensen omgekomen, en is ongeveer de helft van alle gebouwen in Gaza beschadigd of verwoest, terwijl de humanitaire situatie te vergelijken is met die van een klassiek belegerde stad uit de Oudheid of de Middeleeuwen.

Ook onze westerse leiders spraken meteen van recht tot zelfverdediging binnen de kaders van het internationale oorlogsrecht en van een proportionele respons. Het is mij een raadsel waarom men in Washington (en in Den Haag) nog niet tot de conclusie is gekomen dat deze reactie werkelijk buitenproportioneel is. Het loopt zo hoog op dat ik kan begrijpen dat van Palestijnse kant en van de kant van solidariserende islamitische gemeenschappen, ook in Europa, de vraag gesteld wordt, of de stelling verdedigd, of (dan wel dat) hier sprake is van een intentionele afrekening, niet slechts met Hamas, maar met een deel van de Palestijnse bevolking. Dus van genocide.

Genocideverwijf ingewikkeld.

Ik vind zelf het genocideverwijf ingewikkeld. Aan de ene kant vind ik de excuses van Israëliische zijde (en al haar verdedigers ook hier te lande) dat het nu eenmaal gaat om noodzakelijke nevenschade bij een vijand die zich verschuilt in mensenmassa's, in scholen en ziekenhuizen, stuitend. Er zijn berichten dat de doelvinging voor bombardementen gericht is op elke willekeurige enkeling die maar op de één of andere manier aan Hamas te linken zou zijn, terwijl via AI uit te rekenen valt hoeveel niet-betrokkenen daarbij zullen omkomen. Die verhoudingen zijn totaal zoek. Dat moet ook heel anders kunnen, ook militair. Dit heeft niks met 'nevenschade' te maken voor een eventueel gerechtvaardigd militair doel. Dit is doelgericht een grootschalige represaille uitvoeren die de facto uitloopt op een massamoord en een massaverwoesting. Is het echt 'normaal' om als er wellicht één jongen met een kalashnikov in een schuurtje schuilt vervolgens met F 35's en laser gestuurde kraterbommen een heel flatblok met twintig families plat te bombarderen? Dat kan ook een zogenaamde 'christen voor Israël' niet vinden.

Aan de andere kant vind ik het genocide-verwijf vooralsnog te ver gaan. Dat er uitingen zijn in de Israëliische politiek en media die genocidaal zijn te interpreteren (ontmenselijkende kwalificaties van tegenstanders) zegt niet zoveel. Dat gebeurt in elk (zelfs dagelijks) conflict. Dierenvergelijkingen doen het dan altijd erg goed. Ik denk niet dat er gesproken kan worden van een intentioneel uitroeien van Palestijnse inwoners. Alle acties zijn op de één of andere manier te herleiden tot het willen raken van (vermeende) Hamasdoelen.³ Er is daarnaast ook wel degelijk sprake van een tweezijdig gewapend conflict, al zijn de machtsverhoudingen daarin ongelijk, zodat guerillatactieken voor de éne partij de enige mogelijkheid zijn om het enigermate militair vol te houden. Alleen dient men aan Hamaszijde wel te beseffen, dat dit met een oerwoud of een gebergte als omgeving totaal iets anders is dan in een dichtbevolkt stedelijk gebied, met de eigen bevolking als dekking.

Dus – met verwijzing naar 'genocide' – een vergelijking maken tussen beelden van het gedeeltelijk ontkleed afvoeren van Gazaanse krijgsgevangenen (ook al zijn daar aantoonbaar mannen bij die niets met de gewapende strijd van doen hebben) en foto's van het compleet naakt afvoeren van Joden naar de gaskamers, vind ik onsmakelijk, ongepast en onverstandig. Het is onzin om te menen dat nu dezelfde methoden worden toegepast als in de tijd van het nationaal-socialisme. En dat het éne wel scherp veroordelen en het ander niet, het meten met twee maten zou zijn. Hier zijn onvergelykelijke grootheden aan de orde.

Onsmakelijk vind ik zulke vergelijkingen, omdat het een inbreuk doet op uiterst gevoelig beeldmateriaal, dat je niet zou moeten willen hergebruiken in een nieuwe situatie van strijd.

Ongepast, omdat het geen recht doet aan wat er tussen 1933 en 1945 feitelijk met name met Joden (maar ook met andere zogenaamde '*Unter-menschen*', zoals homo's, Roma en Sinti, en socialisten!) gebeurd is. De geplande, ideologisch breed 'gerechtvaardigde', industrieel uitgevoerde uitroeiing van Joden door de nazi's is van een dermate buitencategorie, dat je daar geen nadere politiek mee zou moeten willen bedrijven.

Onverstandig, omdat je kunt weten, dat het in Europa, waar de Holocaust zich afspeelde, zeer gevoelig ligt met zulke vergelijkingen te komen, en dat het - behalve als je daadwerkelijk wilde choqueren - waarschijnlijk alleen maar averechts werkt. Het gaat dan verder alleen over de vorm van jouw boodschap en niet meer over de zaak zelf. Daarnaast vind ik het ook onverstandig omdat van politieke vertegenwoordigers enerzijds wel degelijk verwacht mag worden dat ze gevoelens die

³ Vgl: [Genocide - Wikipedia](#)

leven in de samenleving verwoorden, maar anderzijds ook zodanig wijs en bezonnen daarmee omgaan dat ze niet onnodig polariseren en tegenstellingen vergroten.

Waar is de kritiek op Hamas in Palestijnse en islamitische kring?

Je zou willen dat ook westerse en Joodse mensen zich kritisch zouden opstellen tegenover de Israëliëse repressiepolitiek. Akkoord. Dat gebeurt ook wel degelijk, zelfs in Duitsland. Maar hoe zit het met kritiek van Arabische, islamitische en Palestijnse mensen op Hamas, Hezbollah en Iran, om maar wat te noemen? Aanleiding van dit alles was en is een lage terreuraanslag, waar ik op geen enkele manier respect voor kan opbrengen (misschien nog voor een partizanenaanval op het Israëliëse leger).

Hamas gebruikte en gebruikt Gaza daadwerkelijk als uitvalsbasis voor militair geweld tegen Israël. Hoeveel is de eigen bevolking van Gaza deze Hamasleiders eigenlijk waard? *Du moment* dat alle gijzelaars zouden zijn teruggestuurd naar Israël en alle Hamasstrijders in één klap in de anonimiteit van de Gazaanse 2,2 miljoen waren opgegaan, was de steun voor Israël's bombardementen en belegeringstactiek (in binnen- en buitenland) snel verdwenen. Soms kunnen militaire leiders ook wel heel erg veel eigen mensen opofferen voordat ze van opgeven weten. Men wist dat een reactie van Israël op de één of andere manier het gevolg zou zijn van een terreuractie als die van 7 oktober en dat vooral de eigen bevolking eronder zou lijden. Zijn dat nu de leiders die je zou willen steunen? Is dit de kamikaze-politiek die werkelijk tot een oplossing leidt?

Het is erg triest, dat kennelijk dit soort terreur de enige manier lijkt om weer de internationale agenda te halen. Maar hoe dan ook: ook Hamas en Hezbollah (met daarachter Iran) zullen moeten erkennen dat er in het Heilige Land een onomkeerbare situatie is ontstaan (ongeacht wie daar op welke manier in de geschiedenis voor verantwoordelijk was; ook daar is meer over te zeggen dan alleen het korte 'het Westen'). Die situatie kan alleen maar opgelost worden door samen te werken richting nieuwere vormen van vreedzame coëxistentie. Daarbij zullen het plegen van aanslagen, het afschieten van raketten, en het in de waagschaal stellen van de eigen bevolking niet behulpzaam zijn. Praten en onderhandelen, met veiligheids garanties voor alle groepen van derde landen, dat is de enige begaanbare weg naar een vreedzame toekomst. Dat geldt voor Israël, maar ook voor Palestina.

--